

יום הזיכרון ליצחק רבין סובלנות

מבוא

את ראש ממשלת ישראל יצחק רבין ז"ל רצח מתנקש ישראלי יהודי קיצוני אשר התנגד לדעותיו ולעשייתו הפוליטית. ולכן יום הזיכרון הזה מוקדש לא רק לזכרו של יצחק רבין אלא גם לחיזוק ערכי הדמוקרטיה. יחידה זו נעסוק בערך הסובלנות ונלמד כיצד חוסר סובלנות עלול להוליד תוצאות אלימות ומחרידות. בשל גילם הצעיר של התלמידים יהיה קשה להם לדון בתהליכים חברתיים רחבים, ובחרנו לעסוק בהם בקצרה בלבד. כדי שהלימוד יהיה משמעותי לתלמידים, בחרנו למקדו בתחום הבין-אישי.



מטרות היחידה

- התלמידים יחזרו על הנסיבות שקדמו לרצח יצחק רבין ועל הרצח עצמו (עליהם כבר למדו בשנה שעברה בתכנית "מעגל החגים").
- התלמידים יכירו בהבדלים בין בני האדם, הן במראם החיצוני הן באופיים הן בדעותיהם, וידונו בחשיבות הסובלנות ביחסים הבין-אישיים.
- התלמידים ילמדו מקורות מהמסורת בנושא הסובלנות המראים כי היא רואה בה ערך חשוב וחיובי.
- התלמידים ילמדו כיצד לנהוג בסובלנות בחיי היום-יום שלהם.
- התלמידים ידונו בקשר בין רצח רבין לערך הסובלנות וילמדו כמה מהדרכים הלגיטימיות למחות על מדיניות הממשלה בחברה דמוקרטית.

מהלך השיעורים ונושאים להעמקה

() חלק א : הרקע לרצח (פעילות חזרה)

בשנה שעברה למדנו על הרקע לרציחתו של יצחק רבין. השנה נלמד על כך עוד.

1 קריאת קטעי המידע המציגים את הרקע לרצח ואת הרצח

קטעי המידע המובאים בחוברת לתלמידים בעמ' 38-39 מתארים את הפילוג בעם שקדם לרצח.

חשוב להדגיש כי שני המחנות שאפו לשלום ופעלו מתוך רצון טוב ואמונה בדרכם, אלא שכל אחד מהם האמין בדרך שונה. הבהרת אי-ההסכמה בעם חיונית כדי שהתלמידים יבינו את הרעיון שסובלנות נדרשת במיוחד כאשר יש חילוקי דעות רציניים ועמוקים. חשוב מאוד גם להבהיר שיגאל עמיר לא ייצג שום מחנה אלא שהוא היה אדם קיצוני ואלים.

2 דיון בשאלת המחשבה (בעמ' 39)

השאלה מדוע נקבע יום זיכרון לאומי ליצחק רבין דווקא מאפשרת דיון בייחודו של המקרה. כאן המקום להדגיש את העובדה שראש ממשלת ישראל הנבחר יצחק רבין נרצח - ולא מת מוות טבעי - בידי אדם שקיווה שבמעשהו ישים קץ למדיניותו. יש בזה פשע כפול: רצח אדם ותקיפה של הדמוקרטיה בחברה הישראלית. על כן קבעה כנסת ישראל שיום הזיכרון של יצחק רבין יהיה יום זיכרון לאומי ויוקדש להוראת ערכי הדמוקרטיה (ובין היתר להוראת הסובלנות) ולא רק להנצחת האדם המת כמו ימי הזיכרון האחרים.

חלק ב : בני אדם שונים זה מזה

1 פעילות בנושא ההבדלים בין בני האדם (משימות 1-3)



התלמידים מתבקשים לעבור על רשימה של שמות תואר ולסמן את התארים המתארים אותם. לאחר מכן הם מתבקשים לסמן את התארים שמתאימים לשני אנשים שהם מכירים היטב.

מטרת הפעילות היא להבליט את ההבדל במראה החיצוני בין בני האדם.

מקרה יוצא מהכלל הוא תאומים זהים. נחזור אליו מיד לאחר לימוד קטע ממדרש תנחומא (ראו למטה).

2 קריאת הקטע "המבורגר או ספגטי" וקטע ממדרש תנחומא:

"כפי שאין פרצופיהן (של בני אדם) שוין זה לזה
כך אין דעתן שוות זה לזה"



הקטע "המבוגר או ספגטי" והמדרש מרחיבים את נושא ההבדל בין בני האדם: הם מראים שבין בני האדם יש הבדל לא רק במראה החיצוני אלא גם בתכונות האופי שלהם.

בלשון חז"ל "אינם שווים" פירושו "שונים, אינם דומים". אין הכוונה למשמעות המילה "שוויון" כפי שאנו משתמשים בה בימינו במשמעות "שווה ערך".

לאחר דיון והשלמת משימות על המדרש (משימות 4-6) נחזור למקרה התאומים, ונפנה את התלמידים לשאלת המחשבה בעמ' 41.

חלק ג: סובלנות

1 קריאת המשנה ממסכת סנהדרין והשלמת המשימות עליה (משימות 7-9)



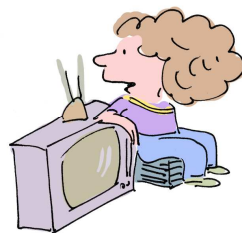
(התורה מבקשת)

"להגיד גדולתו של מלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא:
אדם טובע מאה מטבעות בחותם אחד וכולן דומין זה לזה.
ומלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון,
ואין אחד מהן דומה לחברו".
משנה, סנהדרין, פרק ד' משנה ה'.

במקור הקודם שלמדנו (מדרש תנחומא) מוזכר רק שיש הבדלים בין בני אדם, אך אין כל התייחסות שיפוטית לדבר – אין אנו יודעים אם בעל המדרש חושב שזה מצב רצוי או לא.
במשנה שאנו לומדים עכשיו לא כך הדבר: בעלי המשנה רואים בהבדלים בין בני האדם הוכחה לגדולתו של הקדוש ברוך הוא אשר בחר ליצור בני אדם שונים זה מזה.
שימו לב: המשנה אינה מבחינה בין ההבדלים במראה החיצוני של בני האדם ובין ההבדלים באופי של בני האדם, ומכאן שכוונתה לשניהם ושהיא רואה ברכה בשניהם.
לימוד המשנה מאפשר דיון: מה היתרונות והחסרונות של ההבדלים בין בני האדם? אף שאנו מדגישים יותר את הצד המבורך שבהבדלים, כאן המקום לדבר גם על המחיר שלהם. אפשר להזכיר לדוגמה את הסכסוכים הנובעים מההבדלים בין בני האדם ואת הזמן והכוחות הרבים הנדרשים כדי לנסות להבין זה את זה.

2 דיון בקומיקס: הכרת המושג סובלנות והגדרתו

עד כה רק הכרנו בהבדלים בין בני האדם.
הבדלים אלו מוליכים דעות שונות.
עתה נתחיל לעסוק בשאלה כיצד לנהוג ולא לנהוג כאשר קיימות דעות שונות.



את הילדות שחר וענת כבר הכרנו (ראו את הסיפור "המבורגר או ספגטי" שזה עתה קראנו). כעת נקרא את הקומיקס ונשווה את הגישות השונות שלהן. נדגיש כי שחר רק

מביעה את בחירתה. לעומתה ענת פוסלת את זכותה של שחר לבחור כיצד לבלות את היום, וזאת בדרך שתלטנית. היא אף משתמשת במילים מעליבות.

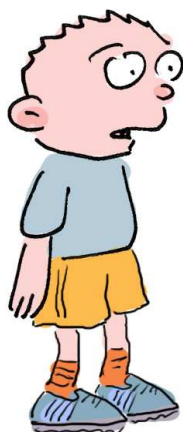
לאחר מכן נקרא את **דברי הבלש** המגדירים מהי סובלנות ונפנה את התלמידים למשימה 10 המאפשרת לבדוק שהתלמידים הבינו את מהותה.

חלק ד: וכשאינ מסכימים...

1 קריאה של שתי שיחות על נושא אחד וניתוח השיחות (משימות 11-15)

הדוגמה הקודמת (השיחה בין שחר וענת) אפשרה לנו ללמוד כיצד לא לנהוג בשיחה. עתה נראה כיצד יש לנהוג בשיחה. לשם כך נשווה בין שתי שיחות על נושא אחד, ובהן אותם הילדים מתווכחים על הנושא, ונעמוד על אפיוניהן השונים.

בשיחה הראשונה (שיחה אי) הילדים אינם סובלניים זה כלפי זה. הדבר בא לידי ביטוי בצורת הדיבור שלהם ובהתעלמות זה מדברי זה. המילים שבהן הם מדברים אינן מביעות כבוד זה לזה. טון הדיבור תקיף, הילדים אינם מקשיבים זה לזה, הם מתפרצים זה לדברי זה ועוד. השיחה מסתיימת באיום אלים, כאשר רועי מרים יד על ניר. כאן המקום לדבר על כך שחוסר סובלנות מוביל לעתים לאלימות.



לעומת זאת בשיחה השנייה (שיחה ב') נימת הדיבור הרבה יותר נעימה. ניכר שהילדים מקשיבים זה לזה ועוקבים אחר רצף הדברים. כל אחד מהם מגיב לדבריו של חברו תגובה עניינית. העובדה שבשיחה השנייה הילדים מוכנים להסכים הסכמה חלקית לדעתו זה האחר מעידה על פתיחות והקשבה. מי שאינו מוכן כלל להשתכנע ולהסכים לטיעון של חברו אינו באמת משתתף בדו-שיח ואינו מקשיב לדעתו של חברו אלא מעוניין להשמיע את דעותיו.

אפשר לשאול את התלמידים: איזו שיחה ארוכה יותר? מה גרם לשיחה זו להיות ארוכה יותר? בשיחה השנייה הילדים מביאים נימוקים כדי להוכיח את דבריהם. זה מחזק את דבריהם, נותן להם בסיס וגם מגביר את הסיכוי שהאחר יקשיב לדבריו וישקול אותם ברצינות. לכן השיחה ארוכה יותר - הרי יש בה תוכן ולא רק השמעת סמאות כמו בשיחה הראשונה.

חשוב להדגיש כי בשתי השיחות הילדים לא הסכימו זה עם זה. השאלה אינה אם אפשר להתווכח - הרי הוויכוח לגיטימי והוא פועל יוצא מההבדלים בין בני האדם - אלא **כיצד**

מתווכחים. משימה 15 מציעה את האפשרות לסיים ויכוח ב"הסכמה שלא להסכים" ומציגה דרך מכובדת לסיים ויכוח. ייתכן שה"הסכמה שלא להסכים" מתסכלת את מי שביקש לשכנע את חברו, אך היא משקפת יחס של כבוד הדדי וקבלה של זכות האחר לאמץ דעה שונה. השאלה הקריטית הנותרת היא מה עושים כאשר שני הצדדים אינם מסכימים ויש לקבל החלטה החלה על שני הצדדים. בשאלה זו נדון ביחידה של חינוך לשוני (ראו עמודים 51-48).

2 שיחה בדרכים לגיטימיות להביע התנגדות להחלטות הממשלה



ביחידה זו התמקדנו בכוונה ביחסים הבין-אישיים, אך חשוב לחזור בסופה לנושא של היום – יום הזיכרון ליצחק רבין והחשיבות של ערך הסובלנות בחברה. בגלל ההבדלים בין בני האדם תמיד יהיו מתנגדים להחלטות שקיבלו השלטונות. על כן נפתח בשיחה על המנגנונים השונים (והחוקיים) הקיימים בחברה דמוקרטית כדי להביע התנגדות למדיניות הממשלה (כגון הפגנה, כתיבת מכתב מחאה וריאיון באמצעי התקשורת).

3 קישור מדרש תנחומא ("כפי שאין פרצופין שוין [...] כך אין דעותיהן שוות") **ליום הזיכרון ליצחק רבין** (משימה 16)
משימה זו בודקת אם התלמידים הבינו את הנלמד עד כה. זו גם משימה מסכמת.

חלק ה: בסדנת האמן (משימות 17-18)



בדרך כלל אנו מניחים שכולנו לפחות רואים את הדברים בצורה זהה, אפילו אם איננו חושבים חשיבה זהה. היצירה בפינת האמנות מראה שיש הבדל אפילו בראייה. כאן אפשר לראות נערה מטופחת או אישה זקנה. (אוזן הנערה היא העין של הקשישה, והסנטר והלחי של הנערה הם האף של הקשישה.)

ראוי להזכיר את השיחות על משחק הכדורגל. שני הילדים ראו את אותו המשחק, אך כל אחד ראה דברים שונים ופירש אותם פירוש שונה. לדוגמה, שני הילדים פירשו את אותו השער פירוש שונה.

עוד אפשר להרחיב את הדיון ולדבר על דברים אחרים שנראים אחרת לאנשים שונים. לדוגמה: מבוגר רואה בית שגדל בו לאחר שנים רבות, והבית נראה הרבה יותר קטן משזכר. אפשר גם להזכיר את הביטוי "מה שרואים מכאן לא רואים משם". אפשר לשאול מה גורם לנו לראות דברים אחרת ולפרש דברים פירוש שונה.

חלק ה : משימת סיום

משימה מעשית מוצעת בעמ' 47..

